

Valmieras Mūzikas skolas
profesionālās ievirzes izglītības programmas
Pūšaminstrumentu spēle
mācību priekšmeta *Eifonija spēle*

Programma

1. Mācību priekšmeta mērķi:

- 1.1. radīt priekšnosacījumus audzēkņa mūzikas uztveres, izpratnes un praktiskās – muzikāli radošās – darbības pieredzei nepieciešamo zināšanu apguvei;
- 1.2. sekmēt muzikālo un radošo spēju attīstību un eifonija spēles pamata prasmju veidošanu;
- 1.3. motivēt audzēkni atbilstoši savām spējām un interesēm, turpināt eifonija spēles apguvi nākamajā izglītības pakāpē.

2. Mācību priekšmeta uzdevumi:

- 2.1. veicināt audzēkņa mūzikas uztveres un muzikālo, intelektuālo, emocionālo un radošo spēju attīstību;
- 2.2. radīt apstākļus kvalitatīvai eifonija spēles pamata prasmju veidošanai;
- 2.3. atbalstīt izpratnes un eifonija spēles pamata prasmju veidošanos, interpretējot dažādu stilu un žanru skaņdarbus;
- 2.4. attīstīt muzikālo dzirdi, ritma izjūtu, muzikālo atmiņu;
- 2.5. sekmēt audzēkņa individuālās muzikāli radošās darbības pieredzes veidošanos;
- 2.6. apgūt pamat terminoloģiju mūzikā.

3. Mācību priekšmeta apguves ilgums un apjoms:

- 3.1. mācību priekšmeta “Eifonija spēle” apguves ilgums ir 8 (9*) mācību gadi;
- 3.2. kontaktstundu skaits – 560:
 - 2 stundas nedēļā;
 - 70 stundas mācību gadā.

* 9. mācību gads paredzēts audzēkņiem, kuri vēlas turpināt muzikālo izglītību nākamajā pakāpē, bet vispārizglītojošajā skolā vēl nav pabeigta 9. klase.

4. Mācību sasniegumu vērtēšanas prasības, formas un kārtība:

- 4.1. mācību sasniegumu vērtēšana notiek saskaņā ar Valmieras Mūzikas skolas iekšējiem noteikumiem “Izglītojamo zināšanu un prasmju vērtēšanas kritēriji, izglītojamo pārcelšanas nākamajā klasē un izglītojamo atskaitīšanas kārtība”;
- 4.2. pārbaudījumu prasības, formas un kārtība.

	1. semestris	2. semestris
Mācību koncertos, eksāmenos un atklātajos koncertos programma tiek atskaņota <u>no galvas</u> .		
1.-3. klase	<u>Tehniskā ieskaite** oktobrī</u> (1. klasei nav obligāta): <u>Mācību koncerts decembrī:</u> • 2 skaņdarbi (no galvas) 1. klasei nav obligāti, bet ieteicams	<u>Mācību koncerts februārī:</u> • 2 skaņdarbi (programmā var iekļaut populāro, džeza, deju, filmu un tml. mūziku) <u>vai</u> 1 skaņdarbs solo un otrs ansambļa sastāvā. <u>Tehniskā ieskaite ** martā:</u>

	1. semestris	2. semestris
		<u>Pārcelšanas eksāmens</u> maijā: 2 skaņdarbi (no galvas)
4.-7. klase	<u>Tehniskā ieskaite**</u> oktobrī: <u>Mācību koncerts</u> decembrī: izvērstas formas skaņdarbs vai 2 dažāda rakstura skaņdarbi (no galvas)	<u>Mācību koncerts</u> februārī: 2 skaņdarbi (programmā var iekļaut populāro, džezu, deju, filmu un tml. mūziku) <u>vai</u> 1 skaņdarbs solo un otrs ansambļa sastāvā. <u>Tehniskā ieskaite **</u> martā: <u>Pārcelšanas eksāmens</u> maijā: - izvērstas formas skaņdarbs vai 2 dažāda rakstura skaņdarbi (no galvas)
8.klase	<u>Tehniskais eksāmens I daļa **</u> oktobrī: <u>Mācību koncerts</u> novembrī/decembrī: izvērstas formas skaņdarbs vai 2 dažāda rakstura skaņdarbi (no galvas)	<u>Tehniskais eksāmens II daļa**</u> martā: <u>Noslēguma eksāmena programmas noklausīšanās</u> - no galvas aprīlī. <u>Noslēguma eksāmens</u> maijā: - izvērstas formas skaņdarbs un miniatūra vai 3 dažāda rakstura skaņdarbi (no galvas). Noslēguma eksāmena programmā netiek iekļauti skaņdarbi no 8. klases I semestra programmas. Noslēguma eksāmena programmā vēlams iekļaut vienu latviešu komponista skaņdarbu.

** Tehnisko ieskaīšu prasības un saturs:

Prasības gammu spēlē:

	1.semestris	2.semestris
1.klase	1.klases audzēkņi tehnisko prasmju pārbaudījumā piedalās pēc skolotāja ieskatiem. II semestrī ieteicams sagatavot attiecīgajam instrumentam ērtāko mažora gammu un tā trijskani pamatveidā instrumenta apguves līmenim atbilstošā diapazonā.	
2.klase	Eifonija spēles specifikai un mācību programmai atbilstoša mažora un paralēlā minora gamma ar bemoliem, trijskanis pamatveidā un apvērsumos pa 3 un pa 4. Atskaņošanas diapazons – no lielās oktāvas mi līdz mazās oktāvas si bemol.	Eifonija spēles specifikai un mācību programmai atbilstoša mažora un paralēlā minora gamma ar diēziem, trijskanis pamatveidā un apvērsumos pa 3 un pa 4. Atskaņošanas diapazons – no lielās oktāvas mi līdz mazās oktāvas si bemol.
3.klase	<i>Sib- sol, (Fa-re)</i> trijskaņi, arpēdžijas pa 3 un pa 4 . Atskaņošanas diapazons – no mazās oktāvas mi, līdz pirmās oktāvas re.	<i>Re- si, (Sol-mi)</i> trijskaņi, arpēdžijas pa 3 un pa 4. Atskaņošanas diapazons – no mazās oktāvas mi, līdz pirmās oktāvas re.
4.klase	<i>Mib- do, (Sib- sol, Fa-re)</i> trijskaņi, arpēdžijas pa 3 un pa 4. Atskaņošanas diapazons – no lielās oktāvas mi, līdz pirmās oktāvas fa.	<i>La- fa#, (Re- si, Sol-mi)</i> trijskaņi, arpēdžijas pa 3 un pa 4 . Atskaņošanas diapazons – no lielās oktāvas mi, līdz pirmās oktāvas fa.
5.klase	<i>Lab-fa, (Mib- do, Sib- sol, Fa-re)</i> trijskaņi, arpēdžijas pa 3 un pa 4, mažoros D7 un minoros pm7 pamatveidā. Atskaņošanas diapazons – no lielās oktāvas mi, līdz pirmās oktāvas sol.	<i>Mi- do#, (La- fa#, Re- si, Sol-mi)</i> trijskaņi, arpēdžijas pa 3 un pa 4, mažoros D7 un minoros pm7 pamatveidā. Atskaņošanas diapazons – no lielās oktāvas mi, līdz pirmās oktāvas sol.
6.klase	<i>Reb-sib, (Lab-fa, Mib- do, Sib- sol, Fa-re)</i> trijskaņi, arpēdžijas pa 3 un pa 4, mažoros D7 un minoros pm7 pamatveidā, hromatiskā gamma. Atskaņošanas diapazons – no lielās oktāvas mi, līdz pirmās oktāvas sol.	<i>Si-sol#, (Mi- do#, La- fa#, Re- si, Sol-mi)</i> trijskaņi, arpēdžijas pa 3 un pa 4, mažoros D7 un minoros pm7 pamatveidā, hromatiskā gamma. Atskaņošanas diapazons – no lielās oktāvas mi, līdz pirmās oktāvas sol .
7.klase	<i>Fa#- re#, Do-la (gammās līdz 4 zīmēm ar bemoliem)</i> trijskaņi, arpēdžijas pa 3 un pa 4, mažoros D7 un minoros pm7 pamatveidā, hromatiskā gamma. Atskaņošanas diapazons – no lielās oktāvas mi, līdz pirmās oktāvas si bemol.	<i>Fa#- re#, Do-la (gammās līdz 4 zīmēm ar diēziem)</i> trijskaņi, arpēdžijas pa 3 un pa 4, mažoros D7 un minoros pm7 pamatveidā, hromatiskā gamma. Atskaņošanas diapazons – no lielās oktāvas mi, līdz pirmās oktāvas si bemol.
8. klase	Gammās līdz 4 zīmēm ar bemoliem, trijskaņi, arpēdžijas pa 3 un pa 4, mažoros D7 un minoros pm7 pamatveidā, hromatiskā gamma. Diapazons – līdz 3. oktāvas do vai re.	Gammās līdz 4 zīmēm ar diēziem, trijskaņi, arpēdžijas pa 3 un pa 4, mažoros D7 un minoros pm7 pamatveidā, hromatiskā gamma. Diapazons – līdz 3. oktāvas do vai re.

Tercas (vai citus intervālus) un D7, pm7 apvērsumus pa 3 un pa 4 audzēkņi apgūst mācību nodarbībās atbilstoši mācību priekšmeta saturam un audzēkņa spējām pēc skolotāja ieskatiem.

Prasības etīžu spēlē:

- 1.-8.klašu audzēkņi atskaņo vienu no 2 sagatavotajām etīdēm (etīdes spēlē no notīm).

Kolokvija jautājumi- uz katru tehnisko pārbaudījumu audzēkņi apgūst mūzikas terminus atbilstoši izstrādātam mācību plānam.

Tehniskajos pārbaudījumos var iekļaut lasīšanu no lapas un orķestra partiju spēlēšanu.

5. Mācību priekšmeta apguves secība:

1. klase

Mācību priekšmeta saturs:

Eifonija spēles apguves sākumposmā, katrā nodarbībā tiek kombinēta visu vai vairāku elementu paralēla apguve:

- iepazīšanās ar instrumenta skanējumu, tā iespēju demonstrēšana;
- iepazīšanās ar instrumentu (uzbūvi, tā salikšanu, kopšanu, darbības mehāniku, sastāvdaļām, to funkcijām);
- mūzikas klausīšanās skolotāja vai vecāko klašu audzēkņu sniegtā;
- aplikatūras iepazīšana (reģistri, oktāvas, klapes, pirkstu kombināciju apgūšana);
- tautas dziesmu un bērnu dziesmiņu dziedāšana;
- izpratne par skaņu un nošu ilgumiem (pusnots, ceturtdaļnots, astotdaļnots);
- pauzes, to ilgumi;
- izpratne par ritmu un vienkāršāko ritma formulu apguve (plaukšķinot, skaitot);
- takts, taktsmērs.

Instrumenta spēles tehnika:

- Stāja, kormeņa pozīcija, instrumenta turēšana;
- elpas pamatu apgūšana – tās nozīme un funkcijas eifonija spēlē, eifonija spēlei raksturīgās elpošanas apgūšana– pareiza ieelpa un izelpa (dažādi vingrinājumi elpai);
- ambašūras veidošana, tās darbības principu skaidrošana.
- darbs pie skaņas iegūšanas ar eifonija piemutni, skaņas veidošana, attīstīšana;
- Dabīgā skaņu rinda, jeb skaņu savienošana "0" un visās pozīcijās, jeb taustiņu kombinācijās**, ar mērķi panākt optimālu gaisa plūsmu un tās efektīvu darbību kombinācijā ar ambašūru (lūpu pozīciju instrumenta spēlei). **Ieteicams sākt no tās nots, kas visvieglāk un skaņas kvalitātes ziņā labāk padodas, turpinot veidot pārējo reģistru un skaņas veidošanas tehnikas apguvi.
- pirkstu stāvoklis un tehnika, pakāpeniska aplikatūras apgūšana;
- atskaņošanas diapazons pakāpeniska apguve ar dažādu vingrinājumu palīdzību;
- *staccato* un *legato* štrihu apgūšana;
- izglītojamajiem ar iepriekšēju sagatavotību – turpināt tehnisko iemaņu nostiprināšanu un pilnveidošanu.
- Mācību gadā jāapgūst to mažoru un minoru gammas, kuras no instrumenta specifikas un fizioloģijas viedokļa padodas visvieglāk, ar labāko skaņas kvalitāti un mazāku piepūli. Trijskaņi vienā oktāvā, *legato* un *staccato* štrihs. Vēlamais atskaņošanas diapozons – viena oktāva, skaņu rindā no lielās oktāvas mi līdz mazās oktāvas sib.

- Etīdes: 2-4, kā arī dažādi vingrinājumi, gan no mācību materiāliem, gan improvizēti, atbilstoši tehniskajam aspektam, pie kura tiek strādāts nodarbības laikā.
- Skaņdarbi: 4 – 6 dažāda rakstura skaņdarbi.

Ieteicamā mācību repertuāra, piemēri:

Latviešu tautas dziesmas:

Pūt, vējiņi, Velc pelīte saldu miegu, Kur tad Tu nu biji, āzīti manu?, Aijā žūžū lāča bērni, Tek saulīte, Čučī mana līgaviņa u.c.

V. A. Mocarts *Allegretto*,

J. Haidns *Tēma no simfonijas*,

L. van Bēthovens *Oda priekam*,

Trad. *Amazing Grace*,

Trad. *Grandfathers Clock*, u.c.

Vingrinājumi, etīdes, instrumenta spēles skolas: A.Vizzutti, Ž.B.Arbāns, u.c.(sk.6.punktu "Mācību līdzekļi").

Skaņdarbu krājumi: "Tons Of Tunes" (6.punkts sadaļā "Mācību līdzekļi") un citi līdzīgas grūtības pakāpes izdevumi, spēles skolas, hrestomātijās iekļautie mūzikas piemēri.

2. klase

Mācību priekšmeta saturs:

- Instrumenta spēles tehnika:
 - Darbs pie skaņas kvalitātes, spēles reģistra paplašināšana, mēles un lūpu darbības tehnikas attīstīšana;
 - Darbs pie pirkstu tehnikas, gammveida vingrinājumi.
 - *legato* (iepriekš minēta kā dabīgā skaņurinda) tehnikas apguve, nošu un reģistru savienošana, vingrinājumi uz "toņa laušanas" pamata.
 - Turpināt darbu pie galvenajiem tehniskajiem aspektiem, (norādīti 1.klases mācību saturā "**Instrumenta spēles tehnika**"), nākamajos mācību gados.
- Gammas – mažori, minori, trijskaņi taisni, atskaņošanas diapazons – no lielās oktāvas mi līdz mazās oktāvas si bemol.
- Etīdes: 6 – 8 dažādas etīdes un vingrinājumi;
- Skaņdarbi: 4 – 6 dažāda rakstura skaņdarbi;
- Lasīšana no lapas: vieglas tautasdziesmas, etīdes.

Ieteicamā mācību repertuāra piemēri:

R. Šūmanis *Melodija*

A. Gedike *Deja*

Ž.B.Lulli *Menuets*

G.F.Hendelis *Menuets*

K. Keunings *Wooden Shoe Dance*

L. Mocarts *Trompetes balss*

A. Rubinšteins *Melodija*

G. F. Telemans *Ārija*

Vingrinājumi un etīdes:

S.Heringa, A. Vizutti,

Ž. B. Arbāna u.c. norādītie mācību līdzekļi.

3. klase

Mācību priekšmeta saturs:

- Tehnisko paņēmienu apgūšana:
 - darbs pie skaņas veidošanas, reģistra paplašināšanas, to savienošanas;
 - pareizas elpošanas un mēles tehnikas pilnveidošana un nostiprināšana dažādos vingrinājumos, etīdēs un skaņdarbos;
 - dažādu štrihu, artikulāciju apgūšana;
- Mācību gadā apgūst gammas ar 1-2 zīmēm, trijskaņus, arpēdžijas pa 3, 4, štrihs - *staccato* un *legato*. Vēlamais atskaņošanas diapazons – no mazās oktāvas mi, līdz pirmās oktāvas re.
- Etīdes: 6 – 8 dažādas etīdes;
- Lasīšana no lapas: fragmenti no vieglām miniatūrām;
- Skaņdarbi: 6 – 8 dažāda rakstura skaņdarbi.

Ieteicamā mācību repertuāra piemēri:

P. Čaikovskis *Sena Franču dziesmiņa*
Ž.Bizē *Farandole*
N.Baklanova *Romance*
G.Faurē *Pie Jesu*
A.Korelli *Gavote*
E.Grīgs *Kalnu Karaļa Alā*
E. Dārziņš *Mātes gars*
R.M.Endresen *The Technician*

Vingrinājumi un etīdes:

H. Klarka, G. Kopraša, A. Vizutti,
Ž. B. Arbāna u.c. norādītie mācību līdzekļi.

4. klase

Mācību priekšmeta saturs:

- Tehnisko paņēmienu apgūšana, izmantojot dažādus metodiskos materiālus. Vingrinājumi toņa veidošanai un uzlabošanai. Tālāks darbs spēles tehnikas attīstīšanai.
- Gammas – mažora un minora ar 1-3 zīmēm (trijskaņi, arpēdžijas pa 3 un 4), hromatiskā gamma. Atskaņošanas štrihs – *staccato* un *legato*. Atskaņošanas diapazons – no lielās oktāvas mi, līdz pirmās oktāvas fa.
- Etīdes: 6 – 8 dažādas etīdes;
- Lasīšana no lapas: fragmenti no vieglām miniatūrām;
- Skaņdarbi: 4 dažāda rakstura miniatūras un 1 vai 2 izvērstas formas skaņdarbi.

Ieteicamā mācību repertuāra piemēri:

A.Dvoržāks *Humoreska*
E.Makdouels *To a wild rose*
V.Mocarts *Sonātīna*
Trad.Īru deja *Hornpipe*
J.S.Bahs *Ārija*
J.J.Mouret *Rondo*
A.Vivaldi *Largo no Svītas "Gadalaiki"*
J.Haidns *Kanconeta*

Vingrinājumi un etīdes:

H. Klarka, G. Kopraša, A. Vizutti,
Ž. B. Arbāna u.c. norādītie mācību līdzekļi.

5. klase

Mācību priekšmeta saturs:

- Tehnisko paņēmienu apgūšana, pielietojot metodiskos materiālus parinstrumenta spēles skolas. tehniku, artikulāciju. Toņa un artikulācijas uzlabošanas vingrinājumi. Frāzēšana.
- Gammas: mažori un minori ar 1-4 zīmēm (trijskāņi, arpēdžijas pa 3 un 4), mažoros D7 un minoros pm7 pamatveidā, hromatiskā gamma. Atskaņošanas štrihs – *detache* un *legato*. Atskaņošanas diapazons – no lielās oktāvas mi, līdz pirmās oktāvas sol.
- Etīdes: 6 – 8 dažādas etīdes;
- Lasīšana no lapas: fragmenti no vieglām miniatūrām.
- Skaņdarbi: 6-8 dažāda rakstura skaņdarbi . Programmā vēlams iekļaut izvērstas formas skaņdarbus (sonāte, svīta (vai to daļas), koncerta I vai II un III daļa, fantāzija, variācijas).

Ieteicamā mācību repertuāra piemēri:

Ž.Masnē *En Fermant les yeux*
L.Van Bēthovens *Romance*
N.Rimskis Korsakovs *Mazurka*
V.Kosenko *Skercino*
F.E.Bahs *Trīs Variācijas*
Trad.Itāļu *Tarantella*
J. S. Bahs *Arioso*
B. Marčello *Allegro no Sonātes la min*

Vingrinājumi un etīdes:

H. Klarka, G. Kopraša, A. Vizutti,
Ž. B. Arbāna u.c. norādītie mācību līdzekļi.

6. klase

Mācību priekšmeta saturs:

- Tehnisko paņēmienu apgūšana, izmantojot dažādus metodiskos materiālus par skaņas kvalitāti, pirkstu tehniku, artikulāciju, orķestra grūtības.
- Gammas – mažori un minori ar 1-5 zīmēm (trijskaņi , arpēdžijas pa 3 un 4), mažoros D7 un minoros pm7 pamatveidā, hromatiskā gamma, gamma tercās. Štrihs – *detache* un *legato*, atskaņošanas diapazons – lielās oktāvas mi, līdz pirmās oktāvas sol.
- Etīdes: 6 dažādas etīdes;
- 6-8 dažāda rakstura skaņdarbi . Programmā vēlams iekļaut izvērstas formas skaņdarbus (sonāte, svīta (vai to daļas), koncerta I vai II un III daļa, fantāzija, variācijas).

Ieteicamā mācību repertuāra piemēri:

J.Brāmss *Svētdienā*
Dž.B.Pergolēzi *Ārija*
E.Grīgs *Pavasaris*
Dž.Bonačīni *Rondo*
R.Valentino *Allegro*
Van Der Cook *Debonnaire*
K.Sen-Sānss *Gulbis*
L.Bokerīni *Menuets*

Vingrinājumi un etīdes:

H. Klarka, S.Heringa, A. Vizutti,
Ž. B. Arbāna u.c. norādītie mācību līdzekļi.

7. klase

Mācību priekšmeta saturs:

- Tehnisko paņēmienu apgūšana, izmantojot dažādus metodiskos materiālus par skaņas kvalitāti, pirkstu tehniku, artikulāciju, orķestra grūtības.
- Gammas – mažori un minori ar 0-6 zīmēm (trijskaņi , arpēdžijas pa 3 un 4), mažoros D7 un minoros pm7 pamatveidā ,hromatiskā gamma, gamma tercās. Atskaņošanas štrihs – *detache* un *legato*, diapazons – no lielās oktāvas mi, līdz pirmās oktāvas si bemol.
- Etīdes: 6 dažādas etīdes;
- 6-8 dažāda rakstura skaņdarbi . Programmā vēlams iekļaut izvērstas formas skaņdarbus (sonāte, svīta (vai to daļas), koncerta I vai II un III daļa, fantāzija, variācijas).

Ieteicamā mācību repertuāra piemēri:

Ž.Bizē *Mazais Adagio*
B. Marčello *2.daļa no Sonāte mi minorā*
E. Pauderts *Ārija*
G.F.Hendelis *Largo*
V.A.Mocarts *Dziesma*
J.Matejs *Tokāta*
B.Asafjevs *Skerco*
P.Čaikovskis *Neapolitāņu deģa*
M. Ravēls - *Pavana*

Vingrinājumi un etīdes:

H. Klarka, S.Heringa, A. Vizutti,
Ž. B. Arbāna, u.c.norādītie mācību līdzekļi.

8. klase

Mācību priekšmeta saturs:

- Tehnisko paņēmienu apgūšana, izmantojot dažādus metodiskos materiālus par skaņas kvalitāti, pirkstu tehniku, artikulāciju, orķestra grūtības.
- Gammas – mažori un minori līdz 4 zīmēm (trijskaņi , arpēdžijas pa 3 un 4), mažoros D7 un minoros pm7 pamatveidā ,hromatiskā gamma, gamma tercās. Atskaņošanas štrihs – *detache* un *legato*. Diapozons – lielās oktāvas mi, līdz pirmās oktāvas sib.
- Etīdes: 6 dažādas etīdes;
- 6-8 dažāda rakstura skaņdarbi . Programmā vēlams iekļaut izvērstas formas skaņdarbus (sonāte, svīta (vai to daļas), koncerta I vai II un III daļa, fantāzija, variācijas).

Gatavošanās kolokvijam (audzēkņiem, kuri plāno turpināt muzikālo izglītību):

- teorētisko zināšanu papildināšana (mūzikas termini, ievērojamāko komponistu (īpaši – repertuārā iekļauto) svarīgāko dzīves un daiļrades faktu zināšana);
- pamatzināšanas, orientējoties mūzikas stilos, žanros; koncertu apmeklēšana, ierakstu klausīšanās;
- priekšstats par ievērojamākajām kultūras dzīves norisēm Latvijā.

Ieteicamā mācību repertuāra piemēri:

G.F.Hendelis *Sonāte*
B. Marčello *Sonāte mi minorā*
R.Hīts *Andante and Scherzo*
J. van Nerijns *Variācijas*
M. F. Denmark *Scene de Concert*
J. Haidns - *Allegro*
F.Šūberts *Allegro*
E.Grīgs *Rīts*
A.Senaljē *Allegro Spirituoso*

Vingrinājumi un etīdes:

H. Klarka, S.Heringa, A. Vizutti,
Ž. B.Arbāna ,u.c.norādītie mācību līdzekļi.

6. Mācību līdzekļi:

- Ž. B. Arbāns "Trompetes Skola", redakcija eifonijam "Encore Music Publisher", 2006.
P. Šeridans, S. Pilafians "Brass Gym", DeHaske, 2005.
Allen Vizzutti Trumpet Method, sējumi nr.1 – 3, 1990., Alfred Music
H. L. Klarks "Technical studies for cornet", izd.1934., Carl Fisher
R. Bobo "Mastering the Tuba" Editions Bim 1993.
J.Ridgeon "How Brass Players Do it", "Brass Wind Publications", 1975.
C.Collin "Advanced Flexibilities for Trumpet"; Charles Collins Publications
M.Mead "Misa's Technicals", "Anglo Music" 2015.
P.Sparke "Super Studies", "Anglo Music", 2004.
P.Sparke "Scale Studies" "Studio Music", 2004.
P.Sparke "Skilful Studies", "Anglo Music", 2004.
D.Vining "Breathing Book", "Mountain Peak Music" 1990.
Amy Adam, Mike Hannickel "Tons of Tunes". "Curnow Music" 2005.
S.Hering "50 recreational studies", Carl Fischer, 1992.
S.Hering "Forty progressive studies", Carl Fischer 1946.

7. Piezīmes un ieteikumi.

- Instrumenta spēles tehnikas mācīšanai un apguvei, ieteicams izdalīt un strādāt atsevišķi pie tādiem aspektiem kā: elpošana, skaņas produkcija, reģistrs, to savienošana (lūpu elastība), dinamiskās gradācijas, skaņas kvalitāte, artikulācija – mēles tehnika (staccato, dubultais, trīskāršais), pirkstu tehnika.
- Ņemot vērā plašo informācijas un materiālu pieejamību, interneta resursus – jebkuru no minētajiem mācību līdzekļiem var aizvietot ar līdzvērtīgiem mācību materiāliem, metodiskajiem izdevumiem. Galvenais mērķis ir skolnieka progress un efektīvs darbs pie mācību uzdevumiem un grūtību risināšanu mācību procesā.
- Vecāko klašu audzēkņiem, atkarībā no tehniskās un muzikālās izaugsmes līmeņa, ieteicams pakāpeniski apgūt sekojošus elementus: hromatiskā gamma, mažora gammas spēlēt tercās, triolēs, kā arī visa iespējamajā zemajā reģistrā – lielajā oktāvā (ja instruments aprīkots ar kvartventili), dominantes un septītās pakāpes septakordus, kā arī nošu lasīšanu basa atslēgā in C, jo vairums ārzemju izdevumu notis, tubu kvarteta, kā arī pūtēju orķestra notis, tiek rakstītas basa atslēgā.